

Вплив стилів сімейного виховання на емоційну сферу дітей в період кризи трьох років

Ольга Зайка

*студентка кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: ZaikaOS@krok.edu.ua*

Олена Никоненко

*к.п.н, доцент кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: nikonenkoev@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-0794-7905*

Криза трьох років – надзвичайно важливий період розвитку людини. У дошкільному віці суттєвих змістових психологічних змін зазнає емоційно-вольова сфера дитини. Цей період дитинства можна назвати віком пізнавальних емоцій, до яких відносяться: почуття здивування, зацікавлення, допитливість [3].

Вплив стилів сімейного виховання на формування волі та емоційного інтелекту особистості відіграє велике значення, оскільки в подальшому дитина майже ідентично репродукує стиль виховання, який застосовувався щодо неї. При цьому самооцінка, Я-образ дитини є інтродекцією батьківського ставлення і способів керування поведінкою дитини, що реалізується, по-перше, через пряме чи непряме (у зразках поводження) навіювання образу чи ставлення до себе; по-друге, через формування у дитини виконання тих чи інших дій, формування рівня домагань; по-третє, через контроль за поведінкою дитини, у якому вона засвоює способи самоконтролю [2; 5].

Особливо помітні зміни в емоційній сфері дитини відбуваються на другому-третьому році життя. Зумовлені вони передусім розширенням її спілкування з людьми, оволодінням мовними засобами та розвитком елементів самостійності [3].

В емоціях дитини, відбуваються такі зміни: зміна змісту афектів (емоцій), яка виявляється насамперед у виникненні особливих форм співпереживання, співчуття до інших людей, задля яких виконуються дії, у міру ускладнення діяльності й віддалення моментів від кінцевих результатів змінюється місце емоції у часовій структурі діяльності й вони починають випереджувати хід виконання задачі, що розв'язується.

Криза трьох років - це період інтенсивного емоційного розвитку дитини, період формування її вищих емоцій. У цей час відбувається збагачення та насичення різноманітністю емоційного життя, що пов'язано із процесом наростаючого статевого дозрівання та чуттєвим впливом навколишнього середовища [4].

Вибір стилю сімейного виховання визначають: типи темпераменту батьків, їхня сумісність; традиції сімей, у яких виховувалися самі батьки; науково-педагогічна і психологічна література, яку читають батьки; рівень освіти батьків.

Стиль сімейного виховання – це спосіб взаємодії батьків та дітей, що характеризується застосуванням певних засобів і методів виховного впливу, виражається у особливій манері вербального та невербального спілкування [4].

Існує велика кількість стилів сімейного виховання та їх класифікацій. Розглянемо один з них.

Найпоширенішим в психолого-педагогічній літературі є поділ стилів сімейного виховання на демократичний (авторитетний), авторитарний, ліберальний (поблажливий) та індиферентний (байдужий).

Демократичний чи авторитетний стиль характеризується наявністю сприятливого мікроклімату в сім'ї: теплі й довірливі стосунки між батьками і дитиною, взаємна повага і підтримка, емоційне сприйняття дитини як окремої особистості, урахування її думки, поглядів, почуттів і потреб. [1].

Авторитарному стилю притаманний надмірний контроль батьків за життям дітей (діяльністю, поглядами, навіть почуттями), обмеження їхньої самостійності й ініціативності.

Таким чином, формування і становлення нової особистості, що відбувається в сімейній атмосфері, значною мірою залежить від обраного батьками стилю виховання. Здійснюючи свідомий, вмотивований вибір, батьки самі визначають, якою людиною в майбутньому стане їхня дитина [3].

Важливу роль в успішному подоланні кризи трьох років відіграє ставлення батьків до проявів кризових явищ, важливо підтримати свою дитину у бажанні бути самостійною, давати виконувати певні дії без допомоги дорослих.

В кризовий період активно розвивається емоційно-вольова сфера дитини. В цей період дитина починає активно взаємодіяти з зовнішнім світом і активно реагувати на зовнішні фактори. В процесі втрати старого та набуття нових якостей важливим у формуванні емоційного інтелекту є ставлення батьків і розуміння ними особливостей дитини.

Так, батькам слід зрозуміти, що з подальшим дорослішанням дитини, її емоції розвиваються і стають складнішими. Розвиток емоційного інтелекту залежить не тільки від виховання батьками і навколишнього середовища, а і від темпераменту дитини, що природною і вродженою формою поведінки, але за будь-якого темпераменту можна виховати особистість, яка зуміє керувати своїми емоціями та поведінкою.

Список використаних джерел

1. Берегова Н. П. Вплив сімейного виховання на формування особистості дитини. Вісник Львівського університету. Серія: Психологічні науки, 2020. Вип. 6. <http://elar.khmn.edu.ua/jspui/handle/123456789/9018>.
2. Барбух Ю.В. Сингаївська І.В. Психологічні особливості стосунків батьків з дітьми старшого дошкільного віку. Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: матеріали міжнародної конференції (м. Київ, 21-22 листопада 2019 р.). К.: Університет "КРОК". 2019. С. 412-414.
3. Дичок Н. П., Іващенко О. А. Вплив кризи трьох років на формування особистості дитини. Вісник Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки за матеріалами V Всеукраїнської

науково-практичної конференції з міжнародною участю: «Інклюзивна освіта: теорія, методика, практика». 2019 р. Вип. 5. С. 85–86.

4. Одошевська Є. С. Пріоритет впливу стилю сімейного виховання на формування особистості дитини. Збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених «Наука майбутнього». Випуск 1(9), 2022. С. 116-120.

5. Никоненко О. Практичні аспекти зміцнення психологічного благополуччя підприємців в умовах війни / О. Никоненко, А. Шевченко // Вчені записки Університету "КРОК". - 2023. - № 3(71). - С. 159-168.